

Presenting a collaborative learning management model in the context of virtual education in primary schools in Tehran

Maniya Khoshkam¹, Mohamad Reza Keramati*², Seyed Mahmod Hashemi³,
Mojtaba Moazemi⁴, Esfandiyar Doshman Zeyary⁵

Abstract

Introduction: The traditional approaches of learning and teaching have undergone a fundamental change and transformation with the emergence of new technologies such as multimedia, trans-media and distance communication.

Purpose : The purpose of this article was to present a cooperative learning management model in the context of virtual education in primary schools in Tehran.

Methodology: Therefore, in terms of the purpose, it is an applied research, because in addition to the awareness-raising and scientific aspect, it will also have a practical aspect for the relevant organizations, and in terms of the method, it was a qualitative research that was conducted by interviewing research experts. The approach of the qualitative part has been grounded theory. The statistical population includes experts familiar with the subject of the research (professors and experts in the field of teaching-learning (preferably cooperative learning) who had conducted at least two researches in the field of cooperative learning and virtual education experts with at least 5 years of experience in this field, as well as virtual education professors in Tehran. with experience of at least 5 years in virtual education) and sampling was done purposefully (18 people).

Findings: Finally, the categories were determined in the form of 16 categories and 85 conceptual codes which were placed in the heart of the 6 dimensions of the paradigm model. Factors such as teachers' characteristics, media culture, and macro factors have an effect on cooperative learning management in the context of virtual education in elementary schools of Tehran.

Results: Therefore, for a better conclusion, the model of cooperative learning in the context of virtual education should be used from equipment, expert people, and also the experience of successful countries in this field.

Keywords: collaborative learning management, virtual education, elementary schools

1. PhD student in educational management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. mania.khoshkam@gmail.com

2. Associate Professor, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. (Corresponding Author). mkeramaty@ut.ac.ir

3. Associate Professor, Department of Business Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Hashemi_M@yahoo.com

4. Assistant Professor, Department of Higher Education Management, Faculty of Humanities, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. m_moazzamiii@yahoo.com

5. Assistant Professor, Faculty of Accounting and Management, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Islamshahr, Iran. doshmanziyary_E@yahoo.com

ارائه الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

مانیا خوشکام^۱، محمد رضا کرامتی^{۲*}، سید محمود هاشمی^۳، مجتبی معظمی^۴، اسفندیار دشمن زیاری^۵

چکیده

مقدمه: رویکردهای سنتی یادگیری و تدریس با ظهور فناوری‌های نوین مانند چند رسانه‌ای‌ها، فرا رسانه‌ای‌ها و ارتباط از راه دور دچار تغییر و تحول اساسی شده است. هدف: هدف از این مقاله، ارائه الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران بود.

روش: بنابراین از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی است، چراکه علاوه بر جنبه آگاهی‌بخشی و علمی، جنبه کاربردی نیز برای سازمان‌های ذی‌ربط خواهد داشت و از نظر روش، یک پژوهش کیفی بوده است که با مصاحبه از خبرگان تحقیق انجام شد. رویکرد بخش کیفی گراند تئوری بوده است. جامعه آماری شامل خبرگان آشنا به موضوع پژوهش (اساتید و صاحب‌نظران حوزه یاددهی - یادگیری (ترجیحاً یادگیری مشارکتی) که حداقل دو پژوهش در زمینه یادگیری مشارکتی انجام داده بودند و کارشناسان آموزش مجازی با سابقه حداقل ۵ سال در این حوزه و همچنین اساتید آموزش مجازی در تهران با حداقل ۵ سال سابقه) بودند و نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد (۱۸ نفر).

یافته‌ها: در نهایت مقوله‌ها در قالب ۱۶ مقوله و ۸۵ کد مفهومی مشخص شد و در دل ابعاد ۶ گانه مدل پارادایمی جای گرفتند. عواملی همچون ویژگیهای معلمان، فرهنگ رسانه و عوامل کلان بر مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران، تأثیرگذار است.

نتایج: بنابراین برای نتیجه‌گیری بهتر از الگوی یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی از تجهیزات، افراد

متخصص و همچنین تجربه کشورهای موفق در این زمینه استفاده شود.

واژگان کلیدی: مدیریت یادگیری مشارکتی، آموزش مجازی، مدارس ابتدایی

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

mania.khoshkam@gmail.com

۲. دانشیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

mkeramaty@ut.ac.ir

۳. دانشیار گروه مدیریت بازرگانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Hashemi_M@yahoo.com

۴. استادیار گروه مدیریت آموزش عالی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

m_moazzamiii@yahoo.com

۵. استادیار گروه دانشکده حسابداری و مدیریت، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

doshmanziyary_E@yahoo.com

مقدمه و بیان مساله

در دهه‌های اخیر، استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات^۱ برای اهداف آموزشی افزایش یافته است و گسترش فناوری‌های نوین باعث شده است تا شیوه‌های یادگیری الکترونیکی به‌طور چشمگیری تکامل یابد (نیلکانتراو^۲، ۲۰۲۰). از طرف دیگر، مطابق آمارهای یونسکو که در سال ۲۰۲۰ ارائه شده است، نظام آموزشی بیش از ۱۸۸ کشور جهان گرفتار شیوع ویروس کرونا شدند و به تدریج این کشورها نسبت به تعطیلی دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزش عالی اقدام کردند. در مجموع بیش از ۱/۵ میلیارد یادگیرنده در سراسر جهان از دسترسی به کلاس‌های حضوری بازماندند (یونسکو^۳، ۲۰۲۰). بدین ترتیب، به یکباره در اغلب نقاط جهان، دانشگاه‌ها نسبت به استفاده از یکی (مجموعه‌ای) از رویکردها که متأثر از «پداگوژی فناورانه^۴» (علم و هنر یاددهی - یادگیری فناورانه) است، برای تبدیل آموزش حضوری به آموزش الکترونیکی اقدام کردند (بازرگان و بازرگان^۵، ۲۰۲۰) و آموزش الکترونیکی در اکثر کشورها به‌طور چشمگیری رشد یافت. هرچند آموزش الکترونیکی در اکثر کشورها رشد چشمگیری داشته، اما ممکن است این آموزش به یادگیری عمیق منجر نشود. برای این که عرضه آموزش با استفاده از فناوری مبتنی بر وب به یادگیری عمیق بینجامد، لازم است آمادگی‌های قبلی وجود داشته باشد (رمضان پور و همکاران، ۱۴۰۰).

رویکردهای سنتی یادگیری و تدریس با ظهور فناوری‌های نوین مانند چند رسانه‌ای‌ها، فرا رسانه‌ای‌ها و ارتباط از راه دور دچار تغییر و تحول اساسی شده است. با ورود فناوری‌های کمکی به‌ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات در نظام آموزشی در کلیه دروه‌ها و سطوح تحصیلی، شاهد تحولات چشمگیری در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه بوده‌ایم. این تحولات، با ورود اینترنت به‌عنوان شبکه بین‌المللی اطلاعات و ارتباطات مضاعف شده و فرایند تدریس و یادگیری را عمیقاً تحت تأثیر خود قرار داده است (زارعی زوارکی و همکاران^۶، ۲۰۱۴). فناوری اطلاعات و ارتباطات و محیط یادگیری مجازی^۷، به‌گونه‌ای رایج در نظام‌های آموزشی به‌ویژه آموزش عالی مورد استفاده قرار می‌گیرند. امروزه فناوری، به‌طور مداوم، تدریس و یادگیری را دچار تغییر و تحول نموده و کامپیوتر و امکانات شبکه‌ای به‌عنوان یک ابزار آموزشی و نیز به‌عنوان یکی از امکانات مهم در نظام‌های آموزشی پذیرفته شده است

1. Information and communication technologies
2. Nilkanthrao
3. UNESCO
4. Technological Pedagogy
5. Bazargan & Bazargan
6. Zaraei Zavaraki
7. Virtual Learning Environment

(زارعی و قاسمی، ۱۳۹۴).

ماهیت یادگیری الکترونیکی، روش‌های انجام مسئولیت‌های آموزشی را تغییر می‌دهد (باران و همکاران^۱، ۲۰۱۱). در یادگیری الکترونیکی فراگیران به‌جای مدرسان در مرکز یادگیری قرار دارند (الی^۲، ۲۰۱۹). فناوری‌های نوظهور باعث می‌شود که شخصی‌سازی یادگیری صورت گیرد (جان‌دو و همکاران^۳، ۲۰۱۷)؛ بنابراین، آموزش به‌صورت الکترونیکی بسیار متفاوت از کلاس‌های چهره به چهره است. تبدیل شدن مدرس از ارائه‌کننده اطلاعات به تسهیلگر، راهنما یا ناظر توسط چندین محقق مورد بحث قرار گرفته است (ادن‌ان و همکاران^۴، ۲۰۱۷) و مدرس باید از این اندیشه که تنها میانجی میان فراگیر و جهان است، فاصله بگیرد (گاوٹی^۵، ۲۰۱۵). یادگیری سطحی که نتیجه روش‌های سنتی آموزش است، از جمله انتقادات مهم به مدارس، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است؛ به همین دلیل بسیاری از مدرسان در جستجوی راه‌حل‌هایی هستند که یادگیری فعال را گسترش دهند (هرمان^۶، ۲۰۱۳). پژوهش‌ها نشان داده که یادگیری فعال در آموزش عالی انگیزه دانشجویان برای فعالیت بیشتر در کلاس درس و تلاش برای کاوشگری را افزایش می‌دهد (هان و همکاران^۷، ۲۰۱۹). یادگیری فعال رویکردهای مختلف یاددهی یادگیری را پوشش می‌دهد (کار و همکاران^۸، ۲۰۱۵). یادگیری مشارکتی یکی از آنهاست (ابوسیلیک^۹، ۲۰۱۲) که مزایای گسترده‌ای در سطوح مختلف آموزش (هرمان، ۲۰۱۳) از مهد کودک تا دانشگاه دارد. گروه‌های مشارکتی گروه‌های کوچکی هستند که باهم کار می‌کنند (کرامتی، ۲۰۱۷) تا یادگیری خود و دیگران را به حداکثر برسانند (گایت^{۱۰}، ۲۰۱۸). یادگیری مشارکتی علم و هنر یاددهی - یادگیری است (وان ریزین و روست^{۱۱}، ۲۰۱۸) و یک ابزار بسیار قوی برای جایگزین کردن رفاقت به‌جای رقابت در بین دانش‌آموزان، تقویت یادگیری (او کونور و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۷)، افزایش پیشرفت تحصیلی (القمدی و گیلیس^{۱۳}،

1. Baran
2. Ally
3. Jando
4. Adnan ,et al.
5. Gauthie
6. Herrmann
7. Han ,et al.
8. Carr ,et al.
9. Abuseileek
10. Ghaiith
11. Van Ryzin & Roseth
12. O'Connor ,et al.
13. Alghamdi & Gillies

۲۰۱۳)، تقویت عزت نفس و بهبود روابط اجتماعی دانشجویان و همچنین رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی است (صفری و همکاران^۱، ۲۰۱۶).

یادگیری مشارکتی^۲ رویکردی جدید در دنیاست که در سه دهه اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده است، تحقیقات وسیع به عمل آمده نیز این نکته را مورد تأکید قرار می‌دهند؛ زمانی که دانشجویان فرصت‌هایی برای ارتباط متقابل با یکدیگر دارند تا اهداف مشترک خود را تحقق بخشند، هم‌ازلحاظ علمی و هم‌ازلحاظ اجتماعی پیشرفت می‌کنند. از طریق روابط متقابل، دانشجویان یاد می‌گیرند تا در مورد مسائل توضیح بخواهند، ایده‌های خود را مطرح کنند، اختلاف‌نظرها را واضح سازند و برداشت‌ها و استنباط‌های جدید به وجود آورند (کی و سارافانو^۳، ۲۰۱۶).

در این الگو فراگیران نقش اصلی را بر عهده دارند؛ بنابراین، فعالیت یادگیرنده از اصول آن است (احمدیگی و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین در این الگو مدرس نقش راهنما و هدایت‌کننده دارد و موظف است شرایط یادگیری را فراهم کند. سازوکار این الگو به سبب وجود عوامل بارز و مؤثری چون روابط مثبت میان اعضا، همکاری در گروه‌های یادگیری، مسئولیت‌پذیری فردی و پیامدهای رضایت‌بخش گروهی موجب دستاوردهای مثبت و شاخص در فراگیران شده است (بهرنگی و مرادی^۴، ۲۰۱۸).

یادگیری مشارکتی در مقایسه با یادگیری انفرادی معلومات بیشتر و عمیق‌تری را در اختیار فراگیران قرار می‌دهد (مالبرگ و همکاران^۵، ۲۰۱۷). امروزه یادگیری مشارکتی یکی از شیوه‌های مؤثر و کارآمد در جهان معاصر است که با آثار و دستاوردهای فردی، اجتماعی و تحصیلی بالایی چون افزایش عزت نفس، احترام واقعی، مهارت‌های اجتماعی و تفکر انتقادی می‌تواند انگیزه لازم را برای رشد عملی و اجتماعی فراگیران به وجود آورد.

مدارس ابتدایی در ایران در یکی دو سال گذشته آموزش مجازی را تجربه کردند و دانش‌آموزان با این نوع آموزش آشنا شدند. حال سؤال اینجاست که مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران چگونه است؟ برای پاسخ به این سؤال و با توجه به اهمیت موضوع، هدف این مطالعه مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران است.

1. Safari, et al.

2. Cooperative learning

3. Ke & Carafano

4. Behrangi & Moradi

5. Malmberg

مبانی نظری پژوهش

در نظام آموزشی ایران، معلمان با تکیه بر روش‌های سنتی به‌ویژه سخنرانی، شاگردان را به حفظ و تکرار مفاهیم علمی ترغیب می‌کنند و با وجود این که در محافل علمی و تربیتی و حتی اجرایی، صحبت از فعال بودن شاگردان، رشد فکری و آزاداندیشی می‌شود، اما عملاً چنین نظرهایی جنبه شعارگونه به خود گرفته، از تقویت روحیه همکاری و رفاقت در بین شاگردان و رشد مهارت‌های ارتباطی آنان صحبت می‌شود؛ اما در عمل نه تنها گام مؤثری در این راستا برداشته نمی‌شود، بلکه اغلب اوقات همکاری و رفاقت به‌نوعی رقابت تبدیل شده که نتیجه آن افزایش حس حسادت، کینه‌توزی و دشمنی در بین دانش‌آموزان است. سبک غالب در اکثر آموزش‌های کلاس سنتی است به این معنا که شاگردان در زمینه یادگیری مفاهیم درسی کمتر با موفقیت مواجه می‌شوند، فرصت‌های کمتری برای تعامل، همفکری، همکاری و بحث و گفتگوی معلم با شاگردان و شاگردان با یکدیگر فراهم می‌شود (شریفی و همکاران، ۲۰۱۹).

متخصصین تعلیم و تربیت در تلاش برای ارائه روش‌های مناسب و مفید جهت استفاده بهینه از فرصت‌ها و امکانات آموزشی در راستای یادگیری بهتر، عمیق‌تر و وسیع‌تر، ضمن مخالفت با تعاریف قبلی تدریس که آن را انتقال معلومات می‌دانستند، تدریس را کمک به فراگیر برای تفهیم و درک مطلب می‌دانند. مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یادگیری آن‌قدر مهم است که بعضی از متخصصین تعلیم و تربیت میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری را به‌عنوان ملاکی برای ارزیابی معلمین مطرح نموده‌اند. اگر بخواهیم معلم یا کلاس خوب را با یک عبارت معرفی و توصیف کنیم، باید گفت معلمی خوب است که دانش‌آموزان را به کنجکاوی و پرسش بیشتر برانگیزد (گل محمدنژاد بهرامی، ۱۳۹۷).

بدون تردید، یکی از اهداف و وظایف آموزش و پرورش، آماده کردن دانش‌آموزان برای پذیرفتن و درک تحولات علمی دنیای آینده است. با وجود این، مهم‌ترین هدف آن، شکوفا کردن کامل شخصیت دانش‌آموزان و پرورش ارزش‌های متعالی است (کدیور، ۱۳۹۰). برآوردن این نیاز که چندان آسان نیست، مستلزم گسترش آموزش و پرورش و به‌کارگیری شیوه‌هایی است که بر یافته‌های علمی، عقلی و اصولی مبتنی باشد تا افراد متخصص موردنیاز جامعه را تربیت کند. آینده هر جامعه‌ای به کیفیت و کارایی آموزش و پرورش آن جامعه بستگی دارد و بازدهی نظام آموزش و پرورش هر کشور به شناخت عوامل مؤثر در کیفیت تدریس و استفاده از شیوه‌های نوین تدریس وابسته است (عباسی اصل و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی از روش‌هایی که با توجه به مطالعات و بررسی‌های انجام‌شده، اثربخشی خود را در تکامل همه‌جانبه فراگیران نشان داده، روش یادگیری مشارکتی است. یادگیری مشارکتی یکی از رویکردهای نوین یاددهی و یادگیری است که در برخی نظام‌های آموزشی دنیا به‌عنوان

جایگزینی برای پایان دادن به حاکمیت روش‌های سنتی شناخته شده است. در این روش، دانش‌آموزان به صورت گروهی وظایف مشترک خود را انجام می‌دهند و از این راه، کار خود را اثربخش می‌کنند. گروه‌ها معمولاً ۲ یا ۵ نفره هستند و از رفتارهای اجتماعی و مشارکتی برای اجرای وظایف مشترک یا فعالیت‌های یادگیری استفاده می‌کنند، فراگیران به طور مثبت به هم وابسته‌اند و علاوه بر جنبه اجتماعی به طور انفرادی مسئول یا پاسخگوی کار خود هستند. دانش‌آموزانی که در کلاس‌های با چنان سازمانی در گروه‌های دو نفره یا گروه‌های با اعضای بیشتر کار می‌کنند، نسبت به دانش‌آموزان با روش بررسی فردی و معمول از چیرگی بیشتری بر مطالب درسی برخوردارند. همچنین، مسئولیت مشترک و تعامل، احساسات مثبت تری نسبت به تکالیف و افراد دیگر ایجاد می‌کند، روابط بهتر بین گروهی به وجود می‌آورد و به تصویر بهتری از خویشتن برای دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی ضعیف منجر می‌شود. نتایج پژوهش لواسانی و همکاران (۲۰۱۱) گویای تأثیرگذاری مثبت روش یادگیری مشارکتی بر مهارت‌های اجتماعی بوده است.

امروزه پژوهشگران در اقصی نقاط جهان در حال بررسی و مطالعه کاربردهای عملی اصول یادگیری مشارکتی هستند و بسیاری از روش‌های یادگیری مشارکتی در یک یا چند مطالعه مقایسه‌ای و تجربی ارزیابی شده‌اند. موفق‌ترین روش‌ها که از مطالعات ارزیابی سربلند بیرون آمده‌اند، عبارت‌اند از: یادگیری گروهی دانش‌آموزان^۱ (گروه‌های پیشرفت تیمی دانش‌آموزان^۲ - رقابت و مسابقه تیمی^۳ - یادگیری انفرادی با یاری گرفتن از تیم^۴ - قرائت و نگارش تلفیقی مشارکتی^۵)، تقسیم موضوع به بخش‌های مختلف^۶، آموختن باهم^۷، پژوهش گروهی^۸. (عباسی اصل و همکاران، ۱۳۹۵).

تیواری^۹ معتقد است از دیدی کارشناسان تعلیم و تربیت، دانش‌آموزانی که از طریق یادگیری فعال به یادگیری می‌پردازند، نه تنها بهتر فرا می‌گیرند، بلکه از یادگیری لذت بیشتری می‌برند؛ زیرا آنها به جای این که شنونده صرف باشند، فعالانه در جریان یادگیری مشارکت می‌کنند و خود را مسئول یادگیری خویش می‌دانند. همچنین، شفر می‌گوید از جمله روش‌های

1. student team learning
2. student teams – achievement divisions
3. teams – games - tournament
4. team assisted individualization
5. cooperative integrated reading and composition
6. jigsaw
7. learning together
8. group investigation
9. Tevari

فعالی که امروزه توجه صاحب نظران تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده، یادگیری مشارکتی است. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد، بیشتر مسائلی که در روش‌های تدریس سنتی^۱ و غیرفعال به چشم می‌خورد، در رویکرد مشارکتی به حداقل می‌رسد. به عبارتی، یادگیری مشارکتی مبتنی بر مدلی است که در میان اعضای آن بر پایه تجربیات و نقش‌های متفاوتی که دارند، دانشی را ایجاد می‌کنند. جانسون و جانسون پنج عنصر اساسی که برای همکاری در یک گروه مؤثر است را مشخص کردند: الف) روابط مثبت؛ ب) تعامل متقابل؛ ج) پاسخ‌گویی فردی؛ د) استفاده مناسب از مهارت‌های اجتماعی؛ ط) پردازش گروه (رمضان پور و همکاران، ۱۴۰۰).

بستر آموزش مجازی

امروزه با توسعه روزافزون شبکه‌های ارتباطی و فناوری اطلاعات، واژه‌های نو، ایده‌های نوین و اشکال بدیعی از فعالیت‌های مرتبط با اینترنت و فناوری اطلاعات در حوزه‌های مختلف ظهور یافته‌اند. مفاهیمی از قبیل تجارت الکترونیک، دولت الکترونیک، بازاریابی الکترونیک و... روزبه‌روز در حال توسعه و گسترش هستند. از جمله حوزه‌های مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات که می‌تواند نقش مؤثری در انتقال دانش بشری داشته باشد، آموزش الکترونیکی است. وب، پدیده نوینی می‌باشد که تأثیرهای اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی غیرقابل انکاری بر جوامع بشری گذاشته است. یکی از کاربردهای وب، استفاده از آن در حوزه‌های آموزشی می‌باشد. امکانات محیط الکترونیکی وب هم‌اکنون رویکرد نوینی را در زمینه آموزش مطرح می‌کند که می‌تواند موجب تحولات شگرف در حوزه روش‌ها و سبک‌های آموزشی شود (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۶).

در دهه‌های اخیر، استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات برای اهداف آموزشی افزایش یافته است و گسترش این فناوری‌های باعث شده است تا شیوه‌های یادگیری الکترونیکی به‌طور چشمگیری جدید شوند. از طرف دیگر، مطابق آمارهای یونسکو که در سال ۲۰۲۰ ارائه شده است، نظام آموزشی بیش از ۱۸۸ کشور جهان گرفتار شیوع ویروس کرونا شدند و به تدریج این کشورها نسبت به تعطیلی دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزش عالی اقدام کردند. در مجموع بیش از ۱/۵ میلیارد یادگیرنده در سراسر جهان از دسترسی به کلاس‌های حضوری بازماندند. بدین ترتیب، به یک‌باره در اغلب نقاط جهان، دانشگاه‌ها نسبت به استفاده از یکی (مجموعه‌ای) از رویکردها که متأثر از «پداگوژی فناورانه»^۲ (علم و هنر یاددهی - یادگیری فناورانه) است، برای تبدیل آموزش حضوری به آموزش الکترونیکی اقدام کردند (بازرگان و بازرگان، ۲۰۲۰).

1. Traditional teaching
2. Technological Pedagogy
3. Bazargan & Bazargan

پیشینه پژوهش

سالاری جائینی و همکاران (۱۴۰۰)، درصدد تبیین الگوی استقرار محیط یادگیری حرفه‌ای الکترونیکی بر پایه پذیرش فناوری و سواد اطلاعاتی مدیران برآمدند. نتایج نشان داد مؤلفه‌های محیط یادگیری حرفه‌ای الکترونیکی به ترتیب: پذیرش سازمانی فناوری، چشم‌انداز برنامه‌ریزی، شرایط حمایتی-روابطی، آرمان مشترک، بانک اطلاعاتی پویا، یادگیری فناوری محور، شرایط حمایتی-ساختاری و یادگیری مشارکتی بوده و بالاترین اولویت را متغیر پذیرش سازمانی فناوری به خود اختصاص داد. رمضان پور و همکاران (۱۴۰۰)، به ارائه الگوی فرا ترکیب شایستگی‌های مدرسان دوره‌های یادگیری مشارکتی پرداختند. طبق نتایج به دست آمده مدرسان دوره‌های یادگیری مشارکتی مستلزم ترکیبی از شایستگی‌های فناورانه، تخصصی، پداگوژی، هدایتگری، اجتماعی، فردی، اخلاقی، مدیریتی و خود توسعه‌ای هستند و ۹ بعد از شایستگی‌ها از جنبه‌های متمایز در این پژوهش ارائه شد. مولایی روزبهانی و عباس پور (۱۳۹۹)، به شناسایی مؤلفه‌های الگوی مدیریت مشارکتی در کلاس درس علوم پایه نهم مدارس ناحیه یک شهر کرج پرداختند. طبق نتایج بین مدیریت مشارکتی و مؤلفه‌های تحلیل محتوا، دانش‌آموزان، معلمان، راهبردهای آموزشی، روش‌های تدریس، ارزشیابی، محیط مدرسه و شرایط کلاس رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت همچنین مدیریت مشارکتی میزان تمرکز بر تکالیف را افزایش و وابستگی به معلم را کاهش داده و ارتباط قوی بین دانش‌آموزان ایجاد کرد. نادری بنی و همکاران (۱۳۹۹)، مطالعه‌ای برای تأثیر صلاحیت‌های مربیگری مدیران در مدیریت مشارکتی مدارس شهرستان نهاوند انجام دادند. نتایج نشان داد صلاحیت‌های سازمانی مربیگری مدیران بر مدیریت مشارکتی مدارس تأثیر مثبت و معنادار داشت همچنین صلاحیت عمومی، سازمانی، اجرایی و مهارتی بر مدیریت مشارکتی تأثیر مثبت و معنادار داشت. کرامتی (۱۳۹۹)، درصدد پژوهش برای ادراک دانشجویان سال اول رشته مشاوره از یادگیری مشارکتی در کلاس درس برآمد. داده‌های تحقیق از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته گردآوری و با رویکرد تحلیل موضوعی مورد تحلیل قرار گرفت و پنج مقوله اصلی شامل آرامش، تفکر انتقادی، ارتباط، یادگیری و مسئولیت‌پذیری شناسایی شد. طبق یافته‌های پژوهش یادگیری مشارکتی توانایی دانشجویان برای فعالیت در گروه را تقویت کرده، انگیزه برای یادگیری را بیشتر کرد و محیط با نشاط و جو مناسب باعث افزایش یادگیری و ماندگاری آموخته‌ها شد. جولیا و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدل یادگیری مشارکتی در ادارات دولتی» پرداختند. در این مطالعه به مشکلات مطرح نشده و توسعه یک مدل مبتنی بر ساختار تطبیقی و الگوی تغییرات اجتماعی پرداخته شده است. نتایج از تغییرات مثبت در ادارات دولتی با توسعه این مدل حاکی

1. Julia, et al.

دارد. هئو و هان^۱ (۲۰۱۸)، پژوهشی را با هدف تعیین تأثیر متغیرهای انگیزشی، استرس و سن در پیش‌بینی آمادگی یادگیری خودگردان در بین دانشجویان دانشکده آنلاین انجام دادند. نتایج نشان داد که انگیزش و استرس بر سطح یادگیری خودگردان تأثیر دارد اما بین سن و یادگیری خودگردان، رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین، نتایج نشان داد که انگیزش و استرس، مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های سطح یادگیری خودگردان هستند درحالی‌که متغیر سن در پیش‌بینی سطح یادگیری خودگردان تأثیرگذار نیست. آدامز و همکاران^۲ (۲۰۱۸)، پژوهشی را با هدف بررسی آمادگی دانشجویان جهت به‌کارگیری الگوی یادگیری آمیخته در یک مؤسسه آموزش عالی پیشرو در مالزی انجام دادند. آنها به بررسی آمادگی یادگیری الکترونیکی در بین دانشجویان با پیشینه‌های مختلف پرداختند. یافته‌ها نشان داد فراگیران برای یادگیری آمیخته آماده هستند. همچنین، در میزان آمادگی فراگیران برای یادگیری آمیخته بر اساس جنسیت، سن، قومیت، رشته تحصیلی و سطح تحصیلات تفاوت وجود دارد. مستور و همکاران^۳ (۲۰۱۷)، در پژوهشی تحت عنوان طراحی، توسعه و اعتبار‌یابی الگوی محیط یادگیری مبتنی بر سنجش تکوینی مشارکتی، به تحقیق پرداختند. نتایج نشان داد که طبق تحلیل محتوای انجام‌شده، ۸ طبقه شامل پیامد یادگیری، فرایندها/فعالیت‌های یادگیری/راهبردها، درگیری تحصیلی، تعامل، انگیزش، سنجش و ارزیابی پیشرفت یادگیرنده، بازخورد فوری، مداخلات و پشتیبانی به دست آمد که منجر به طراحی الگوی موردنظر گردید. یافته‌ها در بخش کمی نیز حاکی از آن بود که الگوی ارائه شده از اعتبار و اثربخشی لازم در حوزه آموزش پزشکی، بهره‌مند است.

رو پژوهش

رویکرد تحقیق حاضر از نوع کیفی است که با روش داده بنیاد^۴ انجام شده است. روش داده بنیاد معمولاً به سه شیوه نظام‌مند، نوحاسته و سازگارا (ساخت‌گرایانه) اجرا می‌شود. در تحقیق حاضر از روش نظام‌مند که به استراوس و کوربین^۵ نسبت داده می‌شود، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. این روش دارای ۶ بعد اصلی است: شرایط علی، پدیده اصلی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها. روش نظام‌مند خود دارای سه مرحله اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است. جامعه آماری این پژوهش شامل خبرگان آشنا به موضوع پژوهش (اساتید و صاحب‌نظران حوزه یاددهی-

1. Heo & Han

2. Adams, et al.

3. Maštoor, et al.

4. Grounded Theory

5. Strauss & Corbin

یادگیری (ترجیحاً یادگیری مشارکتی) که حداقل دو پژوهش در زمینه یادگیری مشارکتی انجام داده بودند و کارشناسان آموزش مجازی با سابقه حداقل ۵ سال در این حوزه و همچنین اساتید آموزش مجازی در تهران با سابقه حداقل ۵ سال در آموزش مجازی) تشکیل می‌دادند که به روش نمونه‌گیری هدفمند یا نظری انتخاب شدند. لیست تقریبی از جامعه آماری تهیه شد که شامل ۷۱ نفر بودند. سپس با آنها مکاتباتی صورت گرفت و از این تعداد، ۳۷ نفر اعلام آمادگی نمودند. سپس به ترتیب لیست، با آنها مصاحبه انجام شد. مصاحبه‌ها در برخی موارد به صورت حضوری و در سایر موارد به دلیل دوری مسافت به صورت فایل متنی از طریق ارسال ایمیل، در واتساپ، تلگرام، ایتا و برخی نیز به صورت تلفنی و تماس تصویری انجام شد. از مصاحبه ۱۵ به بعد، کدهای جدیدی از گفتارهای مصاحبه‌شوندگان به دست نیامد اما به منظور اطمینان از یافته‌ها تا مصاحبه ۱۸ نیز انجام شد بنابراین، مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت.

جهت بررسی روایی از قابلیت باورپذیری (اعتبار)، انتقالپذیری و تأییدپذیری و برای سنجش پایایی از مطالعه حسابرسی فرایند و توافق درون موضوعی دو کدگذار استفاده شد (جدول ۱).

جدول ۱. روایی و پایایی بخش کیفی

نتیجه	روش		
تأیید	تایید فرایند پژوهش توسط هفت متخصص	قابلیت باورپذیری (اعتبار)	۴۶
تأیید	استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه		
تأیید	نظرات سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند		
تأیید	ثبت و ضبط تمامی مصاحبه‌ها	تاییدپذیری	
تأیید	در اختیار قرار دادن اطلاعات به اساتید راهنما و مشاور	مطالعه حسابرسی فرایند	
تعداد کل کدها: ۸۱ تعداد کل توافقات: ۳۵ تعداد کل عدم توافقات: ۱۱ پایایی بین دو کدگذار: ٪۸۶/۴ بیشتر از ٪۶۰ و تأیید پایایی	تحلیل سه مصاحبه توسط محقق و همکار و مشخص نمودن کدهای مشابه و غیر مشابه	توافق درون موضوعی دو کدگذار	۴۳

در این راستا استملر^۱ (۲۰۰۱)، در پژوهش خود میزان پایایی بیشتر از ۶۰ صدم را مورد تأیید و قابل قبول بیان نمود. لازم به ذکر است که کدگذاری‌ها به صورت دستی انجام شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج جمعیت شناختی پژوهش در جدول ۲ گزارش شده است:

جدول ۲. توصیف ویژگی‌های دموگرافیک مصاحبه‌شوندگان

کد مصاحبه‌شونده	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	گروه	کد مصاحبه‌شونده	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	گروه
P1	زن	۴۱	دکتری	استاد	P10	مرد	۴۰	کارشناسی	کارشناس
P2	مرد	۳۴	کارشناسی	کارشناس	P11	زن	۳۷	دکتری	استاد
P3	مرد	۳۶	کارشناسی ارشد	کارشناس	P12	مرد	۴۵	کارشناسی ارشد	کارشناس
P4	مرد	۴۹	دکتری	استاد	P13	مرد	۴۸	کارشناسی ارشد	کارشناس
P5	مرد	۵۴	دکتری	استاد	P14	مرد	۴۰	دکتری	استاد
P6	مرد	۳۳	کارشناسی	کارشناس	P15	مرد	۴۳	دکتری	کارشناس
P7	مرد	۴۴	دکتری	استاد	P16	مرد	۳۸	کارشناسی ارشد	کارشناس
P8	مرد	۴۲	دکتری	کارشناس	P17	مرد	۳۹	کارشناسی	کارشناس
P9	مرد	۴۱	کارشناسی	کارشناس	P18	مرد	۵۱	دکتری	استاد

در بخش کدگذاری، نخست همه مصاحبه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند و پس از بررسی و تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها فرایند کدگذاری آغاز شد. به منظور جمع‌آوری اطلاعات و پوشش مدل پژوهش از طریق مطالعه کتب، مقالات و نیز با استفاده از نظر متخصصین تعداد ۶ سؤال به عنوان سؤالات مصاحبه تأیید شد. در نهایت با انجام مراحل مختلف کدگذاری و تعیین عوامل مرتبط، تعداد ۸۰ کد در قالب ۶ مقوله اصلی مرتبط با الگوی الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران شناسایی شدند. در ادامه، کدگذاری باز و محوری مصاحبه‌شونده‌ها در هر ۶ بعد اصلی مدل پارادایمی استراوس و کوربین، به صورت مجزا ارائه شده است.

- شناسایی شاخص‌های پژوهش (کدگذاری باز)

در ابتدا، متن مصاحبه‌ها خوانده و تعداد ۳۴۱ کد اولیه استخراج شد. در ادامه با بررسی مبانی

نظری و فراوانی کدهای به دست آمده از پژوهش، کدهایی با فراوانی کمتر حذف شدند و کدهایی که با هم قرابت معنایی داشتند، در هم ادغام شدند. از اینرو تعداد کد باقی مانده نهایی، ۷۸ کد اولیه بود که در جدول ۳ گزارش شده است.

کدگذاری محوری

کدگذاری محوری، مرحله دوم تجزیه و تحلیل در نظریه پردازی داده بنیاد است. هدف از این مرحله برقراری رابطه بین طبقه‌های تولیدشده در مرحله کدگذاری باز است. بدین ترتیب از تحلیل کیفی محتوای مصاحبه‌ها، ۸۵ مفهوم (کد اولیه) به دست آمد که در جدول زیر ارائه گردیده است.

شرایط علی:

جدول ۳. شرایط علی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

کد مصاحبه‌شوندگان	مفاهیم	مقوله‌های فرعی	مقوله‌های اصلی	
P1, P2, P11, P18	مسئولیت‌پذیری	ویژگی‌های فردی	ویژگی‌های معلمان	
P3, P5, P7, P10, P17	همدلی یا خانواده‌ها			
P2, P8, P13, P15	مسائل اخلاقی			
P5, P10, P12, P16	اثر بخشی			
P2, P6, P9, P17	قانون‌گرایی			
P6, P7, P15, P16	فرهنگ نقد و انتقاد			
P10, P11, P14	نزدیکی عاطفی معلمان با دانش‌آموزان			
P2, P3, P8, P13	توانمندی حرفه‌ای			ویژگی‌های شغلی
P4, P7, P8, P15	تخصص			
P5, P9, P10, P18	تجربه			
P3, P4, P13, P17	تسلط به نرم‌افزار و آموزش مجازی			
P1, P3, P5, P14	استفاده عموم مردم از گوشی‌های هوشمند	فرهنگ مصرف رسانه	فرهنگ مصرف رسانه ۱. دانش فناوری و سواد رسانه‌ای مطلوب مردم	
	P3, P7, P9, P16, P17			
P2, P6, P7, P10, P18	سیاستها و قوانین آموزشی کشور	عوامل کلان	عوامل کلان ۲. سیاستها و قوانین حوزه الکترونیک، اینترنت و فضای مجازی ۳. زیرساختهای فناوری و آموزشی کشور	
	P2, P5, P7, P13, P17			
	P6, P9, P16			

شرایط مداخله‌گر:

جدول ۴، شرایط مداخله‌گر مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

مقوله‌ها	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
مربوط به فناوری	سخت بودن استفاده از فناوری برای برخی از دانش‌آموزان	P1, P5, P10, P16
	در دسترس نبودن گوشی برای برخی دانش‌آموزان	P2, P6, P16, P17
	عدم آشنایی خانواده‌ها با فناوری	P1, P7, P8, P14
	قطع و وصل شدن شاد	P3, P5, P10, P16
محیطی	وجود سروصدای زیاد در برنامه	P4, P11, P15, P18
	بی‌نظمی و عدم امکان تمرکز	P3, P10, P11, P17
	عدم وجود محیط آرام برای استفاده دانش‌آموز از محیط آموزشی آنلاین	P1, P5, P9, P16
درسی	استفاده غیر آموزشی دانش‌آموزان از گوشی	P4, P7, P13, P14
	نفرستادن به موقع تکالیف	P6, P8, P15
	عدم وجود جدیت کامل در درس	P2, P4, P7, P13
	تسلط دانش‌آموزان قوی بر محیط یادگیری	P2, P3, P6, P14, P16

شرایط زمینه‌ای:

جدول ۵. شرایط زمینه‌ای مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
زیرساختها	نرم افزاری	برنامه آموزشی مجازی پرسرعت	P2, P3, P8, P14
		امکان ارائه دروس الکترونیکی	P4, P7, P8, P13, P15
		امکان ذخیره سازی دروس بر اساس بخشهای مختلف یک درس مانند فصل، بخش، تمرینها و مواردی از این قبیل	P5, P9, P10, P18
		امکان برگزاری به وسیله نرم افزار آزمون آنلاین	P3, P4, P13, P15
		امکان ارسال پیام به دیگر یادگیران و یا اساتید دوره‌های آموزشی	P1, P3, P5, P9, P17
		امکان مشاهده نتایج امتحانات	P3, P7, P9, P16
		امکان پیگیری روند آموزش و فعالیت‌های انجام شده توسط یادگیرنده	P2, P6, P7, P10, P18
		امکان برگزاری جلسات مباحثه اینترنتی	P2, P5, P7, P13, P18
سخت افزاری	سخت افزاری	تعدد سیستمهای موجود در مدارس	P6, P9, P16, P17
		گوشی و تجهیزات به روز در اختیار معلمان و دانش آموزان	P1, P7, P15, P16
		وجود فیبر نوری در مدارس	P3, P7, P10, P11
		وجود شبکه‌های مخابراتی فراگیر	P5, P6, P10, P16

جدول ۶. مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

مقوله‌ها	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
پیامدهای آموزشی	بهبود سطح آموزش دانش‌آموزان	P4, P7, P10, P18
	افزایش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان	P1, P2, P9, P10, P16
	آشنایی با انواع روشهای آموزش برای دانش‌آموزان و معلمان	P3, P12, P17
	مشارکت بیشتر دانش‌آموزان در فرایند آموزش	P1, P7, P8, P15
	کاهش اضطراب و استرس	P6, P9, P11, P16
	افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس	P1, P2, P11, P18
	ایجاد روحیه کاوشگری	P3, P5, P7, P10, P17
	ارتقاء کار تیمی	P2, P8, P13, P16
	حس رقابت کمتر	P5, P10, P12, P17
	انجام بهتر، دقیق‌تر و سریع‌تر تکالیف	P2, P6, P9, P18
	رفاقت، همدلی، دوستی و نوع دوستی بیشتر	P6, P7, P15, P16
	کشف، خلاقیت و کنجکاوی و پیش‌قدم شدن	P10, P11, P14, P18

جدول ۷. پدیده اصلی پدیده اصلی:

مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

مقوله‌ها	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی	درک نیازهای آموزشی و فرهنگی	P2, P3, P6, P12
	نظارت بخش‌های مختلف آموزشی	P1, P5, P8, P15
	اهداف نظام آموزشی	P4, P7, P10, P14
	سبک‌های تدریس	P1, P2, P9, P10
	آموزش دوره‌ای	P3, P12, P13
	پاسخگویی درست	P1, P7, P8, P16
	گرفتن انتقادهای خانواده‌ها	P6, P9, P11, P16
	تمرکز بر یادگیری و یاددهی	P1, P5, P8, P17

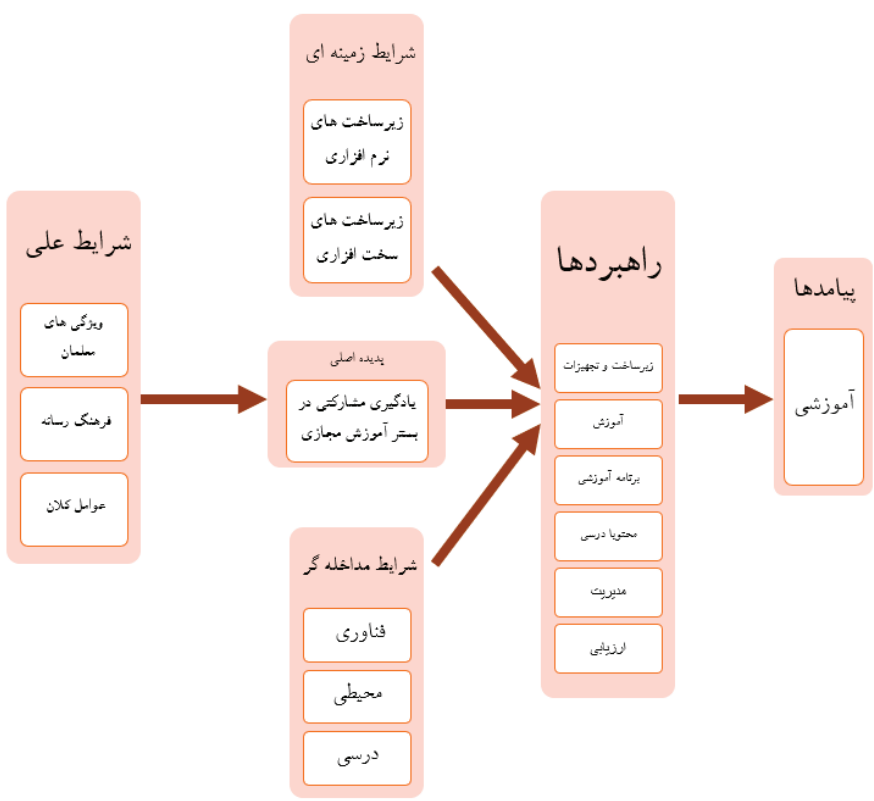
راهنماها

جدول ۸. راهنماهای مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

مقوله‌های فرعی	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
زیرساخت و تجهیزات	افزایش سرعت اینترنت	P5, P10, P12, P16
	افزایش و بهبود تجهیزات مجازی	P2, P6, P9, P17
	دسترسی به گوشیه‌های هوشمند	P6, P7, P15, P16
	دسترسی به آزمایشگاه مجاز	P10, P11, P14
آموزش	آموزش یادگیری مشارکتی به دبیران هنرستانهای تربیت بدنی	P2, P3, P8, P13
	آموزش استفاده از فضای مجازی به دبیران هنرستانهای تربیت بدنی	P4, P7, P8, P15

P3, P12, P17	تدوین برنامه آموزشی مبتنی بر یادگیری مشارکتی	برنامه آموزشی
P1, P7, P8, P15	تدوین مراحل تدریس بر اساس یادگیری مشارکتی در محیط مجازی	
P6, P9, P11, P16	تدوین فعالیت‌های اصلی برای یادگیری مشارکتی در محیط مجازی	
P1, P2, P11, P18	تدوین فعالیت‌های کمکی در یادگیری مشارکتی در محیط مجازی	
P3, P5, P7, P10, P17	تدوین فعالیت‌های پایانی در یادگیری مشارکتی در محیط مجازی	
P2, P3, P6, P12	استفاده از صوت جذاب	محتوای درسی
P1, P5, P8, P15	استفاده از تصاویر جذاب	
P4, P7, P10, P14	استفاده از ویدئوی جذاب	
P1, P2, P9, P10	استفاده از محتوای آموزشی جذاب خارجی	
P3, P12, P13	استفاده از انیمیشن	
P3, P5, P7, P10, P17	انجام برنامه‌ریزی مدون برای یادگیری مشارکتی مبتنی بر فضای مجازی	مدیریتی
P2, P8, P13, P15	انتخاب نیروی انسانی شایسته و توانمند در زمینه یادگیری مشارکتی	
P5, P10, P12, P16	انتخاب نیروی انسانی شایسته و توانمند در زمینه استفاده فضای مجازی	
P2, P6, P9, P17	انتخاب نیروی انسانی جوان و باانگیزه	
P6, P7, P15, P16	شبکه‌سازی قوی توسط مدیران مربوطه به منظور بهره‌گیری از تجربیات سایر بخشهای آموزش و پرورش	
P2, P3, P8, P14	افزایش انگیزه دبیران هنرستانهای تربیت بدنی در مشارکت بخشی به اهداف تربیتی (یادگیری مشارکتی مبتنی بر فضای مجازی)	ارزیابی
P4, P7, P8, P13, P15	ارزیابی میزان دستیابی به اهداف یادگیری مشارکتی در بستر فضای مجازی به صورت دوره‌های	
P5, P9, P10, P18	ارزیابی میزان دستیابی به اهداف یادگیری مشارکتی در بستر فضای مجازی به صورت بلندمدت	
P3, P4, P13, P15	ارزیابی میزان دستیابی به اهداف یادگیری مشارکتی در بستر فضای مجازی به صورت کوتاه مدت	
P1, P3, P5, P9, P17	تدوین شاخص‌های ارزیابی میزان دستیابی به اهداف یادگیری مشارکتی در بستر فضای مجازی	

در گام اول با بررسی وضعیت موجود، داده‌های به‌دست‌آمده در ۷ مقوله اصلی طبقه‌بندی می‌شوند. در گام دوم به دنبال این هستیم که برای ارائه الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران را بر اساس مدل نظری را انجام دهیم و در نهایت در گام سوم به ارائه مدل پردازیم. ارتباط سایر طبقه‌ها با طبقه محوری در پنج عنوان می‌تواند تحقق داشته باشد که عبارت‌اند از شرایط علی، پدیده محوری، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و اقدامات، شرایط زمینه‌ای و پیامدها (استراوس و کوربین، ۲۰۱۵). بعد از تعیین مقوله‌ها، در مرحله بعد طبقات اصلی نظریه تعیین می‌شوند. با نظر اساتید و کارشناسان امر، از کلیه شاخص‌های به‌دست‌آمده از تحلیل کیفی محتوای مصاحبه‌ها، تعداد ۸۵ شاخص در ارائه الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران به دست آمده است. شکل زیر، نشان‌دهنده مدل ارائه الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران است.

شکل ۱. مدل پارادیمی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران

بحث و نتیجه گیری

هدف از این مقاله، ارائه الگوی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران بود. در واقع یادگیری مشارکتی به فراگیران این فرصت را می‌دهد تا با یکدیگر بحث کنند، مسئولیت یادگیری خود را بر عهده بگیرند و خلاصه این که متفکر انتقادی گردند و فرصت‌های بهتری برای رشد تحصیلی و فردی به دست آورند. یادگیری مشارکتی در مقایسه با یادگیری انفرادی معلومات بیشتر و عمیق‌تری را در اختیار فراگیران قرار می‌دهد. امروزه یادگیری مشارکتی یکی از شیوه‌های مؤثر و کارآمد در جهان معاصر است که با آثار و دستاوردهای فردی، اجتماعی و تحصیلی بالایی چون افزایش عزت نفس، احترام واقعی، مهارت‌های اجتماعی و تفکر انتقادی می‌تواند انگیزه لازم را برای رشد عملی و اجتماعی فراگیران به وجود آورد.

در نهایت مقوله‌ها در قالب ۱۶ مقوله و ۸۵ کد مفهومی مشخص شد و در دل ابعاد ۶ گانه مدل پارادایمی جای گرفتند. عواملی همچون ویژگی‌های معلمان، فرهنگ رسانه و عوامل کلان بر مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران، تأثیرگذار است. که بدین منظور راهبردهایی پیشنهاد شده است و این راهبردها متأثر از شرایط زمینه‌ای (زیرساختها) و همچنین متأثر از شرایط مداخله‌گر (فناوری، محیطی و درسی) است. پیاده‌سازی راهبردهای پیشنهاد شده، منجر به پیامدهای آموزشی مدیریت یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی مدارس ابتدایی شهر تهران می‌شود. این نتایج با یافته‌های سالاری جائینی و همکاران (۱۴۰۰)، رمضان پور و همکاران (۱۴۰۰)، مولایی روبهانی و عباس پور (۱۳۹۹)، جولیا و همکاران (۲۰۱۹) همسو می‌باشد.

آموزش مجازی به یک سری زیرساخت‌ها و فناوری‌ها نیاز دارد تا بتوان از آموزش مجازی در جهت آموزش بهترین استفاده را برد و بدون در نظر گرفتن زیرساخت‌ها و تجهیزات آموزش مجازی و فناوری‌های روز، نمی‌توان به پیاده‌سازی و اثربخشی آن امیدوار بود. قبل هر اقدامی ابتدا باید مشخص شود که چه زیرساخت‌ها و فناوری‌هایی برای آموزش مجازی نیاز است و در ادامه با برنامه‌ریزی مناسب در جهت بهبود وضعیت این زیرساخت‌ها و تجهیزات اقدام نمایند. از جمله این زیرساخت‌ها و تجهیزات می‌توان به زیرساخت‌های مخابراتی، اینترنت پرسرعت و ارزان، پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی مناسب و غیره اشاره نمود. مقوله بخش‌های مدیریتی شامل مؤلفه‌های اصول مدیریتی صحیح، انجام برنامه‌ریزی مدون برای یادگیری مشارکتی مبتنی بر فضای مجازی، انتخاب نیروی انسانی شایسته و توانمند در زمینه یادگیری مشارکتی، شبکه‌سازی قوی توسط مدیران مربوطه به منظور بهره‌گیری از تجارب سایر بخش‌های آموزش و پرورش و... بود. یادگیری مشارکتی، محیط‌های آموزشی را ایجاد می‌کند که وابسته به هیچ موقعیت مکانی

یا زمانی خاصی نیست و به مدرسان، این اجازه را می‌دهند تا یک دوره درسی را به صورت هم‌زمان یا ناهم‌زمان تدریس نمایند و یا می‌توانند ترکیبی از این دو حالت را مورد استفاده قرار دهند. تیواری^۱ معتقد است از نظر کارشناسان تعلیم و تربیت، دانش آموزشی که از طریق یادگیری فعال به یادگیری می‌پردازند، نه تنها بهتر فرامی‌گیرند، بلکه از یادگیری لذت بیشتری می‌برند؛ زیرا آنها به جای این که شنونده صرف باشند، فعالانه در جریان یادگیری مشارکت می‌کنند و خود را مسئول یادگیری خویش می‌دانند. همچنین، سفر می‌گوید از جمله روش‌های فعالی که امروزه توجه صاحب‌نظران تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است، یادگیری مشارکتی است. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد، بیشتر مسائلی که در روش‌های تدریس سنتی^۲ و غیرفعال به چشم می‌خورد، در رویکرد مشارکتی به حداقل می‌رسد. به عبارتی، یادگیری مشارکتی مبتنی بر مدلی است که در میان اعضای آن بر پایه تجربیات و نقش‌های متفاوتی که دارند، دانشی را ایجاد می‌کنند. جانسون و جانسون پنج عنصر اساسی که برای همکاری در یک گروه مؤثر است را مشخص کردند: الف) روابط مثبت؛ ب) تعامل متقابل؛ ج) پاسخ‌گویی فردی؛ د) استفاده مناسب از مهارت‌های اجتماعی؛ ط) پردازش گروه (رمضان پور و همکاران، ۱۴۰۰).

همچنین در تفسیر این نتیجه می‌توان به این موارد اشاره کرد که مقوله اصول درست اجرایی شامل آموزش معلمان، توانمندی حرفه‌ای، ایجاد باور در افراد، جلسات هم‌اندیشی، تنوع و نشاط محیط آموزشی، درگیر شدن (علاقه‌مند شدن) والدین در آموزش، امکان تبادل نظر دانش‌آموز با معلم در کوتاه‌ترین زمان، استفاده از فناوری‌های روز و معیارهای دقیق پایش بوده است. ماهیت یادگیری الکترونیکی، روش‌های انجام مسئولیت‌های آموزشی را تغییر می‌دهد (باران و همکاران^۳، ۲۰۱۱). در یادگیری الکترونیکی فراگیران به جای مدرسان در مرکز یادگیری قرار دارند (الی^۴، ۲۰۱۹). فناوری‌های نوظهور باعث می‌شود که شخصی‌سازی یادگیری صورت گیرد (جانگو و همکاران^۵، ۲۰۱۷)؛ بنابراین، آموزش به صورت الکترونیکی بسیار متفاوت از کلاس‌های چهره به چهره است. تبدیل شدن مدرس از ارائه‌کننده اطلاعات به تسهیلگر، راهنما یا ناظر توسط چندین محقق مورد بحث قرار گرفته است (ادنان و همکاران^۶، ۲۰۱۷) و مدرس باید از این اندیشه که تنها میانجی میان فراگیر و جهان است، فاصله بگیرد (گاوته^۷، ۲۰۱۵).

1. Tevari
2. Traditional teaching
3. Baran ,et al.
4. Ally
5. Jando ,et al.
6. Adnan ,et al.
7. Gauthie

همچنین نتایج پژوهش نشان دادند که مقوله تجهیزات و محیط آموزشی شامل زیرساخت‌ها، بهره‌گیری از تجهیزات مناسب و به‌روز، برقراری محیط آموزشی مناسب، ارتقای کیفیت فنی، مدیریت درست آموزش و دسترسی به محتوا و فیلم‌های آموزشی در هر مکان و زمان بود. هرچند آموزش الکترونیکی در اکثر کشورها رشد چشمگیری داشته است، اما ممکن است این آموزش به یادگیری عمیق منجر نشود. برای این که عرضه آموزش با استفاده از فناوری و مبتنی بر وب به یادگیری عمیق بینجامد، لازم است آمادگی‌های قبلی وجود داشته باشد. بنابراین، صرف به کار بردن فناوری در آموزش الزاماً پیامدهای یادگیری موردنظر را به بار نمی‌آورد، آموزش و یادگیری اثربخش در محیط‌های غنی‌شده با فناوری مستلزم توجه به الزامات و حداقل‌هایی است که باید برای دستیابی به موفقیت در یادگیری الکترونیکی به آنها توجه شود. با وجود این که فناوری جزء اصلی یادگیری الکترونیکی است، ولی موفقیت در نظام‌های الکترونیکی و دستیابی به اهداف یادگیری الکترونیکی به عوامل مختلفی بستگی دارد (رمضان پور و همکاران، ۱۴۰۰).

با توجه به نتایج حاصله پیشنهاد می‌شود که برای نتیجه‌گیری بهتر از الگوی یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی از تجهیزات، افراد متخصص و همچنین تجربه کشورهای موفق در این زمینه استفاده شود. فناوری‌هایی که برای آموزش مجازی به کار می‌روند و برنامه‌هایی که در این زمینه استفاده می‌شوند، همگی باید به‌روز باشند و این نیازمند داشتن زیرساخت‌های مناسب در کشور است. همچنین آموزش افراد قدم بعدی می‌باشد که باید به‌صورت دوره‌ای این آموزش به‌روز شود. در مرحله بعدی می‌توان کشورهایی که در این زمینه پیشرو هستند را شناسایی و حتی افرادی باید برای آموزش و فهمیدن چگونگی هماهنگی و اجرای موفق الگوهای یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی به این کشورها فرستاده شوند. همچنین پیشنهاد می‌گردد که مطالعات آینده در این زمینه به‌صورت مقایسه‌ای در مورد یادگیری مشارکتی در بستر آموزش مجازی ایران با سایر کشورها صورت گیرد. محققان علاقه‌مند به این زمینه می‌توانند در آینده در مورد پذیرش فناوری‌های جدید در بستر آموزش مجازی تحقیق کنند. از جمله محدودیت‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد: متفاوت بودن سطح تحصیلات آزمودنی‌ها و مقطعی بودن این مقاله. همچنین نتایج پژوهش حاضر قابل تعمیم به آزمودنی‌های همین مطالعه هست؛ در صورت نیاز و به تعمیم به سایر پژوهشگران با احتیاط و دانش کافی این کار صورت بگیرد.

- احمدیگی، فاطمه؛ احقر، قدسی؛ ایمانی نائینی، محسن. (۱۳۹۸). طراحی و اعتباریابی الگوی تفکر انتقادی و اثربخشی آن بر یادگیری مشارکتی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، فصلنامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال ۱۰، شماره ۲، ۳۰۸-۲۸۵.
- رفیعی، مجتبی؛ غفاری، هادی؛ خرمی، میثم. (۱۳۹۶). ارزیابی کارآمدی روش یادگیری الکترونیکی در آموزش منابع انسانی: مطالعه موردی دانشگاه پیام نور استان مرکزی، فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، سال ۴، شماره ۴، ۸۴-۷۱.
- رمضان پور، انسیه؛ پور کریمی، جواد؛ فاطمی، سید امید؛ معصومی، داوود. (۱۴۰۰). ارائه الگوی فراترکیب شایستگی‌های مدرسان دوره‌های یادگیری الکترونیکی، فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال ۱۱، شماره ۴، ۲۵-۵.
- زارعی زوارکی، اسماعیل؛ قاسمی سامنی، متین. (۱۳۹۴). تأثیر پادکست بر یادگیری مشارکتی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی، فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال ۶، شماره ۲، ۱۸-۵.
- سالاری جائینی، فوزیه؛ احمدی، امینه؛ احقر، قدسی. (۱۴۰۰). تبیین الگوی استقرار محیط یادگیری حرفه‌ای الکترونیکی بر پایه پذیرش فناوری و سواد اطلاعاتی مدیران، فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال ۱۱، شماره ۴، ۱۲۶-۱۰۷.
- عباسی اصل، رؤیا؛ سعدی پور، اسماعیل؛ اسدزاده، حسن. (۱۳۹۵). مقایسه اثربخشی سه روش یادگیری مشارکتی بر مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان دختر پایه دوم راهنمایی، رویکردهای نوین آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان، سال ۱۱، شماره ۱، ۱۲۴-۱۰۵.
- کدیور، پروین. (۱۳۹۰). روان‌شناسی تربیتی، چاپ سیزدهم، تهران: سمت.
- کرامتی، محمدرضا. (۱۳۹۹). ادراک دانشجویان سال اول رشته مشاوره از یادگیری مشارکتی در کلاس درس، فصلنامه علمی تدریس پژوهی، سال ۸، شماره ۱، ۱۸-۱.
- گل محمد نژاد بهرامی، غلامرضا. (۱۳۹۷). مقایسه اثربخشی یادگیری مشارکتی و سنتی بر مهارت‌های ارتباطی و خودکارآمدی دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه، نشریه علمی- پژوهشی آموزش و ارزشیابی، سال ۱۱، شماره ۴۱، ۵۴-۳۵.
- مولایی روزبھانی، سیده بتول؛ عباس پور، عباس. (۱۳۹۹). شناسایی مؤلفه‌های الگوی مدیریت مشارکتی در کلاس درس علوم پایه نهم مدارس ناحیه یک شهر کرج، مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۳، شماره ۲، ۱۰۳-۹۷.
- نادری بنی، ناهید؛ مرادیانی، لیلا؛ باقری، قدرت اله؛ ابراهیمی، صلاح‌الدین. (۱۳۹۹). تأثیر صلاحیت‌های مربیگری مدیران روی مدیریت مشارکتی مدارس شهرستان نهاوند، فصلنامه علمی مدیریت مدرسه، دوره ۸، شماره ۱، ۴۶-۲۴.

- Abuseileek AF .(2012) .Effect of computer-assisted cooperative learning methods and group size on the EFL learners 'achievement in communication skills. *Computers and Education*.39–231 ,(1) 58 ,
- Adams ,D ,.Sumintono ,B ,.Mohamed ,A & ,.Noor ,N .S .M .(2018) .E - Learning Readiness among Students of Diverse Backgrounds in a Leading Malaysian Higher Education Institution .*Malaysian Journal of Learning and Instruction*.256 - 227 ,(2) 15 ,
- Adnan ,M ,.Kalelioglu ,F & ,.Gulbahar ,Y .(2017) .Assessment of a multinational online faculty development program on online teaching :Reflections of candidate e-tutors .*Turkish Online Journal of Distance Education*,(1) 18 , .38 - 22
- Alghamdi ,R ,.and Gillies ,R .(2013) .The impact of cooperative learning in comparison to traditional learning) small groups (on EFL learners 'outcomes when Learning English as a Foreign Language ,*Asian Social Science ;Vol,9 . No.27 - 19 :13 .*
- Ally ,M .(2019) .Competency profile of the digital and online teacher in future education .*International Review of Research in Open and Distributed Learning*.(2) 20 ,
- Baran ,E ,.Correia ,A .P & ,.Thompson ,A .(2011) .Transforming online teaching practice :Critical analysis of the literature on the roles and competencies of online teachers .*Distance Education*.439 - 421 ,(3) 32 ,
- Bazargan A ,Bazargan K .(2020) .Corona Free Advice to Higher Education for Use Digital Technology :The Need for Planning for Digital Transformation at Universities in Post - Corona .A collection of articles of Essays in Higher Education ,Science and the Corona Crisis in Iran .Tehran :Research Institute for Cultural and Social Studies.
- Behrangi ,MR ,Moradi ,A (2018) Studying students 'self - directed learning is effected by teaching the academic subject of the principles and philosophy of education through Management Education With a focus on participatory teaching) *Jygsav (Vol ,8 Issue ,32 PP.128 - 107*
- Carr ,R ,Palmer ,S ,.and Hagel ,P .(2015) .Active learning :The importance of developing a comprehensive measure .*Active Learning in Higher Education*, Vol.186 – 173 ,(3) 16 .
- Gauthie ,C & Tardief ,M .(2015) .Pedagogy :The Science and Art of Teaching-Learning from Ancient Times to the Present) Theory and Application.(Translated by Farideh Mashayekh .2015 .Tehran :Samt.
- Ghaith ,G .M .(2018) .Teacher perceptions of the challenges of implementing concrete and conceptual cooperative learning .*Issues in Educational Research*,

.404 - 385 ,(2) 28

Han ,S .J ,Lim ,D .H & ,Jung ,E .(2019) .A collaborative active learning model as a vehicle for online team learning in higher education .In Handbook of Research on Blended Learning Pedagogies and Professional Development in Higher Education) pp .(59 - 40 .IGI Global.

Heo ,J & ,Han ,S .(2018) .Effects of motivation ,academic stress and age in predicting self - directed learning readiness) SDLR :(Focused on online college students .Education and Information Technologies.71 - 61 ,(1) 23 ,

Herrmann KJ .(2013) .Impact of cooperative learning on student engagement: Results from an intervention .Active Learning in Higher Education175 ,(3) 14 , .87 -

Jando ,E ,Hidayanto ,A .N ,Prabowo ,H & ,Warnars ,H .L .H .S,(2017) . November .(Personalized E - Learning model :A systematic literature review. In 2017 International Conference on Information Management and Technology)ICIMTech) (pp .(243 - 238 .IEEE.

Johnson ,D .W & ,Johnson ,R .(2016) .Cooperative learning and teaching citizenship in democracies .International journal of educational research,76 , .162-177

Julia Stoffregen ,Jan M .Pawlowski .Technological Forecasting & Social Change.(2019) .

Ke ,F & ,Carafano ,P .(2016) .Collaborative science learning in an immersive flight simulation .Computers & Education ,103 ,pp114.123 -

Keramati ,M .R .(2017) .Cooperative learning with a metacognitive and constructivist approach ,Zendegiye shad Publications.

Lavasani ,M ,Afzali ,L ,Borhanzadeh ,Shahrazad ,Afzali ,F & ,Davoodi ,M .(2011) .The effect of cooperative learning on the social skills of first grade elementary school girls .Procedia-Social and Behavioral Sciences1802- ,15 , .1805

Malmberg ,J ,Järvelä ,S & ,Järvenoja ,H .(2017) .Capturing temporal and sequential patterns of self , - co , - and socially shared regulation in the context of collaborative learning .Contemporary Educational Psychology ,49 ,pp160.174 -

Masoor Haniyeh ,Nili Ahmadabadi Mohammad Reza ,Islami Hassanabadi Saeed ,Zarei Ismail ,Delavar Ali .Design ,develop ,and validate the learning environment model based on real - time electronic formative measurement. Scientific - Research Dictionary of Educational Strategies in Medical Sciences.

) .151 - 145 :(4) 11 ;2017in Persian(

Nilkanthrao ,C.P .(2020) .Evolving role of library and Information centers in e - learning environment .Studies in Indian Place Names.7 - 402:(49) 40 ,

oConnor ,C ,.Michaels ,S ,.Chapin ,S & ,.Harbaugh ,A .G .(2017) .The silent and the vocal :Participation and learning in whole-class discussion .Learning and Instruction.13 - 5 ,48 ,

Safari ,Y ,.Azizi ,K ,.Yousefpour ,N ,.and Mohammadi Golini ,E.(2016) . Changes resulting from Jigsaw Cooperative Learning Method on development of social skills of students in English and Arabic courses. Journal of Research in Teaching.148 - 129 ,(2) 4 ,

Sharifi .M ,Fathabadi .J ,Shokri .O ,Pakdaman .Sh (2019) E - learning experience in the Iranian educational system :a meta-analysis of the effectiveness of e - learning compared to face-to-face education .Research in school and virtual learning .Seventh year ,first issue pp24 - 9 .)in Persian.(

Solimani ,E ,.Sepehrianazar ,F ,.and Ghaderi ,A .(2016) .The effectiveness Jigsaw and Traditional Teaching Methods on Anxiety -Attitudes and Math Performance .Journal of Research in Teaching.93 - 79 ,(4) ,

UNESCO .(2020) .UNESCO Institute for Statistics data .Retrieved from: en.unesco.org /themes /education-emergencies /coronavirus – schools -colours.

Van Ryzin ,M .J & ,.Roseth ,C .J .(2018) .Cooperative learning in middle school :A means to improve peer relations and reduce victimization, bullying ,and related outcomes .Journal of Educational Psychology, .1201 - 1192 ,(8) 110

Zangeneh ,H ,.and Khodamoradi ,H .(2017) .The impact of teaching method based on» cooperative assignments «on students ‘mathematics learning and retention in9 th grade .Journal of Research in Teaching5 , .63 - 47 .(1)

Zaraei Zavaraki ,E ,.Ghasem Tabar ,A & ,.Momeni Rad ,A .(2014) .The theoretical and practical foundations of the application of the Internet in the process of teaching and learning . Tehran :Avaye Noor.